

Klassepolitikk er lokalpolitikk

Sosioøkonomiske faktorer og styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden, i norske kommuner siden 2005.

Kandidat: Oliver Hagaseth Mydske

Antall ord: 5993

STV3090 – Bacheloroppgave i statsvitenskap

Institutt for statsvitenskap
Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Våren 2023

“Not all politics is local, but quite a bit of it is.”

– Charles Russell Hunt

“Class voting is not dead, it has been buried alive.”

– Jeroen van der Wall

Sammendrag

En av de viktigste politiske kampene i samfunnet er den økonomiske konflikten mellom venstre- og høyresiden. Denne oppgaven ser på hvordan sosioøkonomiske faktorer på kommunenivå, kan forklare variasjonen i styrkeforholdet mellom venstre- og høyresidepartiene i norske kommuner.

Jeg samlet inn sosioøkonomiske data og partienes stemmetall i kommunene for hvert valgår mellom 2005 og 2021. Sammenhengene mellom politikk, økonomi og geografi, ble undersøkt med en samspillsanalyse og regresjonsanalyse i statistikkprogrammet Rstudio versjon 4.2.0–4.3.0.

Resultatene viser at kommunebefolkningens sosiale klassebakgrunn forklarer rundt halvparten av variasjonen i styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden. I kommuner med store inntektsforskjeller har venstresidepartiene betydelig lavere støtte, men effekten har blitt mindre over tid. Når sosiale forskjeller er på agendaen øker oppslutningen deres, og aller mest i kommuner med mange lavtlønnede i servicebransjen. Til slutt viser analysen at venstre- og høyresiden kan vinne flere velgere ved å strategisk variere budskapet sitt i ulike deler av landet.

Forord

Denne bacheloroppgaven begynte i det små mens jeg deltok på et seminar en vakker maidag i 2022. Da bestemte jeg meg for å ta fatt på et hobbyprosjekt jeg hadde gått og grunnet på en stund. Jeg lurte på hvordan og hvorfor norske politiske partier hadde så ulik oppslutning i de forskjellige delene av landet. Det trodde jeg skulle bli en smal sak å finne ut av, og jeg satte i gang med å innhente data og foreta analyser i statistikkprogrammer.

Men prosjektet vokste i en rasende fart, og for hvert svar jeg fant, dukket det opp nye spørsmål som pirret nysgjerrigheten. Hundre linjer kode ble til tusen, og tusen linjer kode ble til titusen. Underveis i bachelorskrivingen truet haugen av forskningsartikler og nedskriblede notater stadig vekk med å bli mitt verste mareritt: rot på skrivebordet. Jobben med å justere for alle sammenslåingene av kommuner i datasettene, og med å løse feilmeldingene i Rstudio, kom omsider til veis ende 1. juni 2023.

Ferden inn i havet av variabler og kommuner hadde ikke vært mulig uten menneskene rundt meg. Takk til mine forelesere Peter Egge Langsæther, Staffan Kumlin og Signy Irene Vabo, som inspirerte meg til å skrive om partipolitikk i norske kommuner. Takk til mine romkamerater Fredrik og Henrik, som i over ett år lyttet tålmodig til min frustrasjon over uberegnelige datasett. Takk til min venninne Kristine, som kommenterte og tolket mange av resultatene til analysens førsteutkast. En spesiell takk til min seminarveileder Anna Nordnes Helgøy, som ga massevis av konstruktiv kritikk og tilbakemeldinger til oppgaven underveis. Jeg ville ikke klart det uten dere.

INNHALDSFORTEGNELSE

1	INTRODUKSJON	6
1.1	Tema	6
1.2	Problemstilling.....	7
2	TEORI.....	7
2.1	Holdningsdannelse.....	7
2.2	Skillelinjemodell.....	8
3	METODE	8
3.1	Variabler.....	8
3.1.1	<i>Målvariabel</i>	<i>8</i>
3.1.2	<i>Forklaringsvariabler</i>	<i>11</i>
3.1.3	<i>Kontrollvariabler</i>	<i>12</i>
3.2	Analyseenhet	15
3.3	Regresjonsmodeller	16
4	RESULTATER.....	16
4.1	Regresjonsanalyse	16
4.1.1	<i>Modellens forklaringsstyrke</i>	<i>16</i>
4.1.2	<i>Modellens treffsikkerhet</i>	<i>18</i>
4.1.3	<i>Variablenes effekt.....</i>	<i>19</i>
4.1.4	<i>Variablenes treffsikkerhet</i>	<i>21</i>
4.1.5	<i>Variablenes endrede effektstørrelser</i>	<i>23</i>
4.2	Samspillanalyse	25
4.2.1	<i>Saksagendaens geografiske variasjon</i>	<i>25</i>
4.2.2	<i>Variablenes samspill med saksagendaen.....</i>	<i>27</i>
5	KONKLUSJON.....	29
6	REFERANSER.....	30
6.1	Referanser	30
6.2	Datatilgjengelighet	33

1 Introduksjon

1.1 Tema

Politikk er kampen om hvordan goder og byrder skal fordeles i samfunnet. Politikk er kampen om hvem som får, og ikke får, hjelp til å leve et lykkelig liv. Det er lite annet i samfunnet som så få driver med, som har så store følger, for livene til så mange. En av de politiske kampene som får størst konsekvenser, er den økonomiske konflikten mellom venstre- og høyresiden. Politiske partier til venstre og høyre, skiller seg fra hverandre bla. i synet på hvor stor offentlig sektor skal være, hvor mye sosial ulikhet som skal aksepteres, og hvor raskt samfunnsendringer bør gjennomføres.

Norge er et representativt demokrati hvor de politiske kampene avgjøres av folkevalgte. De folkevalgte velges ikke i landsdekkende avstemninger, men på kommunenivå ved kommunevalg, og på fylkesnivå ved fylkes- og stortingsvalg. Det er individuelle velgere som avlegger stemmesedler, men geografiske inndelinger som gjør disse om til prosentvis oppslutning og mandater. Kampen mellom venstre- og høyresiden, utspiller seg dermed i det varierende styrkeforholdet mellom partiene i kommunene. I et så langstrakt, furet og værbit land som Norge, blir sammenhengene mellom geografi og stemmegivning viktige å forstå.

Litteraturen rundt norske valgundersøkelser gir mye kunnskap om hvilke faktorer på individnivå som kan forklare partivalg (ISF, 2023). Men ikke alle årsaker til stemmegivning kan oppdages dersom vi kun ser på enkelt svar i spørreundersøkelser. Økonomiske strukturer, historiske mønstre og sosiale skillelinjer, former stemmegivning ved å avgjøre hvilke partier som ses på som reelle alternativer før valgdagen (Knoke, 1974). Disse faktorene varierer gjerne geografisk på gruppenivå. Strukturelle stemmemønstre forsterkes av at velgere som bor i nærheten av hverandre, påvirker naboenes stemmegivning gjennom sosiale interaksjoner og gruppetenkning (Fitton, 1973). Selv om fagdisiplinen politisk geografi er relativt ny i Norge (Stokke & Sæther, 2010), er likevel overraskende lite skrevet om hvordan og hvorfor norske stemmemønstre varierer i ulike deler av landet. Det lille som finnes, tar i all hovedsak kun tak i urban-rurale forskjeller (Eidheim & Fimreite, 2020). Så vidt jeg er kjent med, er det ingen som hittil har brukt kommuner som analyseenheter, for å belyse hvordan sosioøkonomiske faktorer påvirker stemmegivning.

1.2 Problemstilling

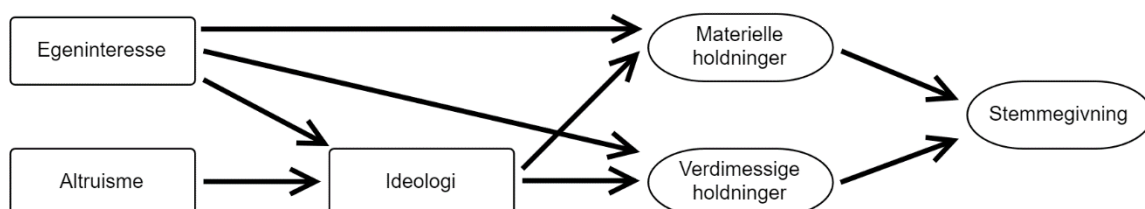
Denne oppgaven analyserer fylkestings- og stortingsvalgene mellom 2005 og 2021, slik de utspilte seg i Norges 356 kommuner. Det velgermessige styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden i hver kommune utgjør den avhengige variabelen som undersøkes. Sosioøkonomiske faktorer på kommunenivå utgjør de uavhengige variablene, som er med på å forklare den geografiske variasjonen mellom kommunene. Til sammen utgjør dette en studie av samspillet mellom politikk, økonomi og geografi. Problemstillingen min er: «I hvilken grad kan sosioøkonomiske faktorer på kommunenivå, forklare variasjonen i styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden i kommunene?»

2 Teori

2.1 Holdningsdannelse

Hva får forskjellige velgere til å støtte ulik politikk? I tradisjonell velferds litteratur er det to mekanismer som kan føre til holdningsdannelse; egeninteresse og ideologi (Kau & Rubin, 1979; Feldman, 1984), mens nyere bidrag fremhever rollen som altruisme har gjennom ideologi (Caplan, 2011; Chiang, 2012). Egeninteresse tilsier at velgerne stemmer ut fra det som er best for dem selv, mens ideologi tilsier at velgerne stemmer ut fra moralske og ideologiske prinsipper. Det finnes betydelig overlapp, for eksempel kan noen primært stemmer av egoistiske grunner, men ha en viss moralsk forankring i bakhodet. I undersøkelser oppgir de fleste ideologiske grunner til holdningene de har. Egeninteresse og altruisme kan likevel ha en stor innflytelse som forklarer mange ideologiske holdninger, selv om de kan være vrirne å oppdage (Kumlin, 2004). Figur 1 viser en forenklet fremstilling av tenkte mekanismer som kan forklare holdningsdannelse.

Figur 1

Data på ideologiske preferanser blant norske velgere finnes i mange nasjonale spørreundersøkelser. Men de sier veldig sjeldent hvor i landet respondentene bor, slik at vi

ikke vet hvordan preferansene varierer på kommunenivå. Lokaldemokratiundersøkelsen gjennomført av KS er unntaket som bekrefter regelen, men dekker bare rundt hundre kommuner. Denne analysen vil derfor konsentrere seg om egeninteresse som forklaring på stemmegivning. Et premiss i oppgaven blir dermed at velgernes stemmegivning på kommunenivå, reflekterer hva kommunebefolkningen tror gagnar dem selv.

2.2 Skillelinjemodell

På 1960-tallet utarbeidet valgforskeren Stein Rokkan en sosialstrukturell modell som har blitt mye brukt til å forklare stemmegivning. I sin norske form bestod modellen av fem skillelinjer: en territoriell motsetning mellom by og land, en kulturell motsetning mellom radikale og konservative, en religiøs motsetning mellom troende og sekulære, en arbeidsmessig motsetning mellom produsenter og forbrukere, og en klassemessig motsetning mellom arbeidere og kapitalister (Rokkan & Valen, 1964). Tradisjonelle bånd mellom sosial bakgrunn og stemmegivning har blitt svekket i tiårene som har gått, men modellens forklaringskraft har fremdeles stor betydning (Bergh & Aardal, 2019).

Denne oppgaven tar utgangspunkt i Rokkans skillelinjemodell i valget av variabler som kan forklare styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden i kommunene. Forklarsvarsvariablene utgjør forskjellige velgergrupper delt opp etter sosial klassebakgrunn, og utgjør hoveddelen av en regresjonsanalyse og samspillanalyse. I tillegg kontrollerer jeg for en rekke andre variabler som også kan ha noe å si for venstre- og høyresidepreferanser i kommunene.

3 Metode

3.1 Variabler

3.1.1 Målvariabel

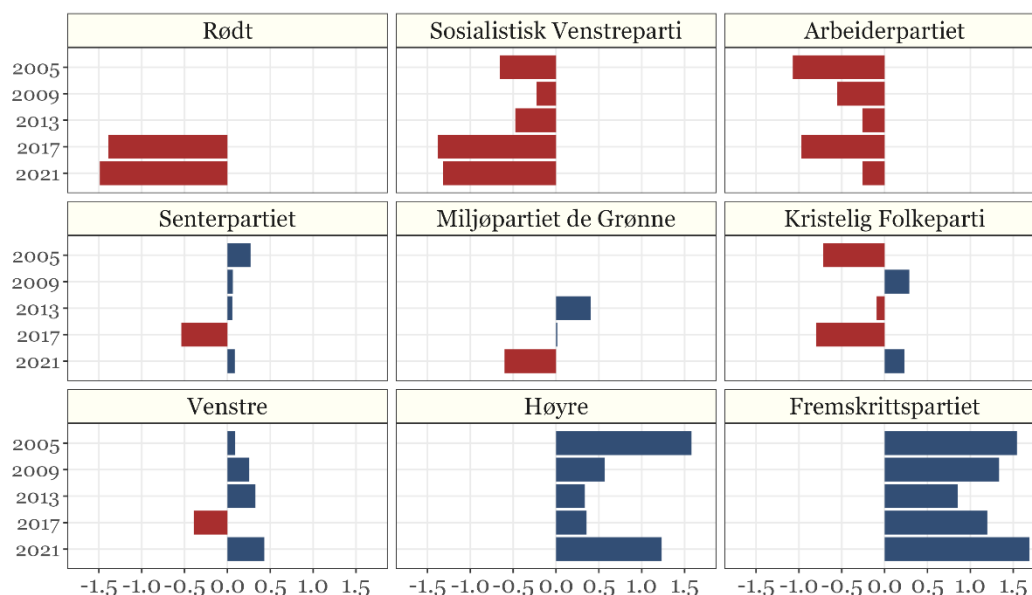
Hvilke partier som skal inkluderes under merkelappene «venstresiden» og «høyresiden» er en betent sak, med store implikasjoner for hvordan partiene oppfattes av velgere og nyhetsankere. Saken blir ikke enklere av at Norge har et flerpartisystem, med ni landsdekkende partier representert på Stortinget. Partiene endrer dessuten standpunkt i økonomiske saker fra år til år. Jeg benyttet meg derfor av Manifesto Project (2022) og Aftenposten (2021), sine kategoriseringer av partienes valgløfter langs venstre-høyre-aksen, for hvert stortingsvalg fra og med 2005. Valgløftene grupperes inn i variabler, som jeg standardiserte. Det vil si at variablene fikk et gjennomsnitt på 0 og et standardavvik på 1. Slik blir de mulig å sammenlikne på tvers av målenivåer.

De samlede standardskårene for hvert parti i hvert år avgjorde deres ideologiske plassering langs venstre-høyre-aksen.

Figur 2

Norske partiers plassering langs venstre-høyre-aksen

I henhold til Manifesto Project (2005, 2009, 2013, 2017) og Aftenposten (2021).

Ideologisk plassering på en skala fra -3 (venstresiden) til 3 (høyresiden)

Rødt, Sosialistisk Venstreparti og Arbeiderpartiet er de eneste partiene som har et ideologisk ståsted til venstre ved hvert eneste valg siden 2005 (se figur 2). Motsatt finner vi Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, som med unntak av 2017, er de eneste partiene med et ideologisk høyrestandpunkt ved hvert eneste valg. Disse 6 partiene har nokså tydelige standpunkter i hver sin ende av den økonomiske konflikten i norsk politikk. De plasserer seg tydelig på hver sin side av den klassemessige motsetning mellom arbeidere og kapitalister, som beskrevet i Rokkans skillelinjemodell.

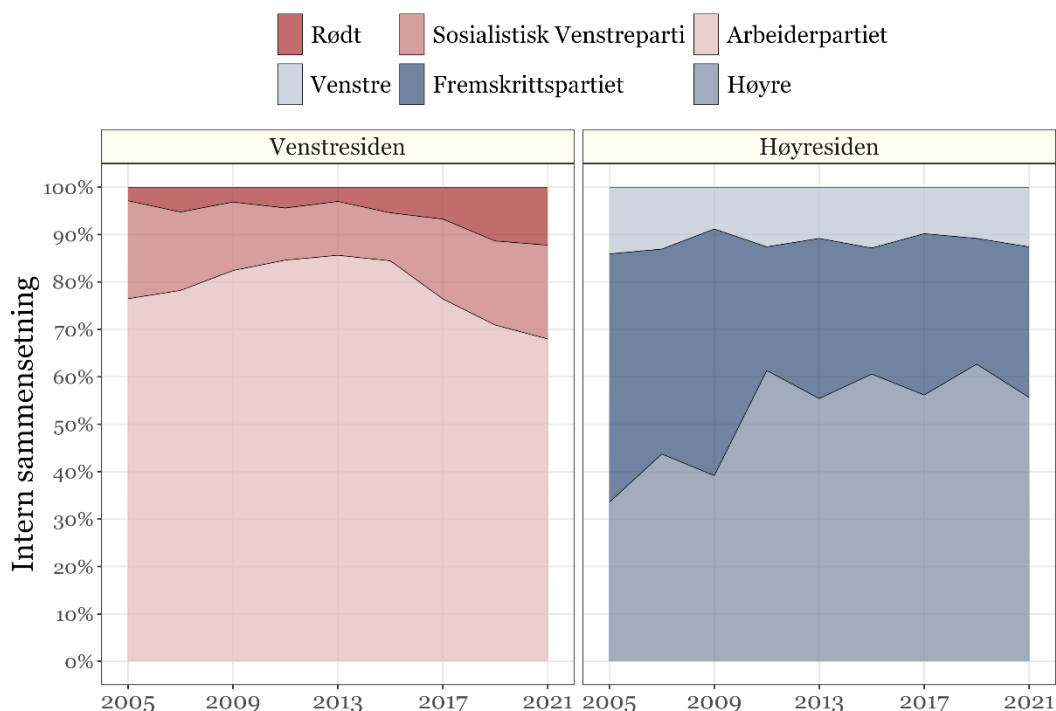
Jeg ekskluderte sentrumspartiene Senterpartiet, Miljøpartiet de Grønne og Kristelig Folkeparti fra analysen. Disse partiene spiller i større grad på enkelte hjertesaker for å vinne velgere. Sp mobiliserer på distriktspolitikk, MDG på miljøpolitikk, og KrF på verdipolitikk. Å inkludere disse partiene i analysen ville fanget opp velgere som primært stemmer av ikke-økonomiske årsaker. Dette er interessant i seg selv, men ligger utenfor rammene av denne oppgaven. Ulempen ved å ekskludere sentrumspartiene er at

det forenkler norsk politikk til kun én dimensjon, når det åpenbart finnes flere. Samtidig er dette også en styrke, fordi analysen da kan konsentreres om å fange opp nyanseene til de politiske kampene rundt den økonomiske konflikten.

Figur 3

Venstre- og høyresidens sammensetning

Samlede nasjonale stemmetall til partiene i stortings- og fylkesvalg i kommunene siden 2005.

Velgerne på venstresiden har tradisjonelt ligget ideologisk nærmere hverandre enn høyresidens velgere (Mair, 2007). Valget mitt av forklaringsvariabler vil reflektere at det generelt sett er flere sosioøkonomiske faktorer som favner alle velgerne på venstresiden, heller enn høyresiden. Jeg vil derfor gjennomgående omtale målvariabelen, den avhengige variabelen, som «venstresiden» i oppgaven. Det velgermessige styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden, er målt som antall stemmer som Rødt, SV og Ap fikk ved fylkes- og stortingsvalg i norske kommuner siden 2005, delt det samlede stemmeantallet til Rødt, SV, Ap, Venstre, Høyre og Frp.

En nedside ved denne operasjonaliseringen, er at stemmetallet til de største partiene på venstre- og høyresiden vil bli utslagsgivende. En visuell inspeksjon av figur 3 avslører at Ap, Høyre og Frp, er dominerende i det norske partilandskapet. Velgerprofilene deres vil være det som de sosioøkonomiske variablene fanger opp, mens de mindre partiene forsvinner i mengden.

Inkluderingen av de mindre partiene Rødt, SV og Venstre har likevel noe for seg. Ettersom velgervandringer for det meste skjer innenfor de politiske blokkene (Aardal, 2011), gir det mening å inkludere de små partiene, som bytter på mange av de samme velgerne med sine større samarbeidspartier. Dette er spesielt tilfelle mellom SV og Ap, og mellom Venstre og Høyre. Målvariabelen fanger dermed opp preferansene til velgere som hyppig skifter mellom partier som ligger ideologisk nærmere hverandre på venstre- og høyresiden.

3.1.2 Forklaringsvariabler

Motsetningen mellom arbeidere og kapitalister i Rokkans skillelinjemodell fanget jeg opp ved å inkludere sosiale klasser som variabler. Hvorvidt velgerne er rike eller fattige, kan påvirke partivalg (Lipset et al., 1954). Men klasse er mer enn inntekt, og varierer også etter utdanning og arbeidsforhold. Venstresidepartier fikk tradisjonelt støtte fra velgere med lav inntekt og lav utdanning, men har i de siste tiårene skiftet til å rekruttere velgere med lav inntekt og *høy* utdanning (Piketty et al., 2022). Klassestrukturen har også endret seg i takt med servicenæringens vekst, som har medført at arbeidere har blitt en mer variert samfunnsgruppe hvor ikke alle nødvendigvis jobber på fabrikk.

Jeg baserte meg derfor på klasseinndelingen til Daniel Oesch, mye brukt til å analysere velgergrupper i moderne industriland (Oesch & Rennwald, 2018; Bergh & Aardal, 2019). Denne skiller sosiale klasser fra hverandre med hensyn til inntektsnivå og arbeidsforholdene de jobber under, som begge kan tenkes å påvirke partivalg. Jeg benyttet meg av Statistisk Sentralbyrå sin data som registrerer lengde på, og utdanningsbakgrunnen til, sysselsatte i norske kommuner, samt gjennomsnittslønnene deres. Den yrkesbaserte klasseinndelingen til Oesch, ble altså operasjonalisert med utdanningsdata fra SSB.

Jeg gjorde unntak for to grupper – primærnæringen og petroleumsnæringen – som utgjør en arbeidsmessig motsetning mellom produsenter og forbrukere i Rokkans skillelinjemodell. Disse yrkesgruppene har en annerledes politisk rolle i Norge enn i de europeiske landene som Oesch studerte da han lagde klasseinndelingen sin (Oesch, 2006). Derfor fant jeg det mest hensiktsmessig å bruke yrkesdata fra SSB, i motsetning til utdanningsdata, til å beskrive statusen til de som lever av jordbruk, skogbruk, olje og gass. Jeg ekskluderte fiskere fra kategorien landbruksarbeidere, ettersom de er en mer konservativ og heterogen velgergruppe (McAngus, 2018). Til sammen utgjør disse

2 yrkesgruppene og 8 utdanningsgruppene, en mer detaljert inndeling av sosial klassebakgrunn enn det som er vanlig i velferdslitteraturen. Tolkningene av eventuelle funn i analysen blir dermed mer konkrete, men mindre generaliserbare.

Klasseinndeling basert på data fra SSB på sysselsattes fagbakgrunn, utdanningslengde og gjennomsnittsinntekt			
SSB-kategori for utdanningsretning	Grunnskole og VGS	Universitetsnivå (1-4 år)	Universitetsnivå (5+ år)
Naturvitenskap og tekniske fag	<i>Fagarbeider ¹</i>		<i>Ingeniør ²</i>
Lærerutdanninger og pedagogikk	<i>Sosialarbeider ³</i>	<i>Sosioprofesjonell ⁴</i>	
Helse-, sosial- og idrettsfag			
Humanistiske og estetiske fag		<i>Samfunnsarbeider ⁶</i>	
Økonomiske og administrative fag	<i>Servicearbeider ⁵</i>	<i>Forretningsmann ⁷</i>	
Samfunnsfag og juridiske fag		<i>Samfunnsarbeider</i>	
Samferdsels- og servicefag	<i>Næringsdrivende ⁸</i>		<i>Sosioprofesjonell</i>

3.1.3 Kontrollvariabler

¹ F.eks. snekker og mekaniker.

² F.eks. sivilingeniør og arkitekt.

³ F.eks. sykepleier og ungdomsarbeider.

⁴ F.eks. lærer og lege.

⁵ F.eks. sekretær og lagerarbeider.

⁶ F.eks. politi og psykolog.

⁷ F.eks. økonom og advokat.

⁸ F.eks. yrkessjåfør og fisker.

For å unngå utelatt variabelskjevhet la jeg til en rekke kontrollvariabler i regresjonsanalysen. De er for det meste økonomiske variabler som fanger opp de strukturelle årsakene som varierer geografisk, og som kan forklare stemmegivning på gruppenivå. Dette gjelder variablene offentlig sektor, sysselsetting, arbeidsledighet, inntektsforskjeller, pendling og næringssvakhet.

Empiriske data	
Datakilde	Variabelnavn
Statistisk sentralbyrå	<i>Venstresiden, eldre, kvinner, innvandring, petroleumsarbeidere, landbruksarbeidere, kristendom, klassevariabler (gjennomsnittsinntekt, utdanningsbakgrunn, utdanningslengde), kulturelle kontrollvariabler (kjønn, alder, innvandring, kristendom)</i>
Folkehelseinstituttet	<i>Inntektsforskjeller</i>
Miljødirektoratet	<i>Næringssvakhet</i>
Kommuneprofilen	<i>Sektor</i>
Telemarkforskning	<i>Pendling</i>
Institutt for samfunnsforskning	<i>Saksagenda</i>

Offentlig sektor, målt som andel av kommunebefolkningen som jobber i offentlige virksomheter, er inkludert som kontrollvariabel ettersom det å arbeide i ulike sektorer kan påvirke partivalg. Offentlig ansatte har egeninteresse i å øke egne budsjettrom og jobbmuligheter (Knutsen, 2001). Om velgerne er i arbeid eller ikke, kan også påvirke partivalg. De som er utsatt for arbeidsmarkedsrisikoer har egeninteresse i å stemme for

partier som ønsker mer omfordeling (Cusack et al., 2006). Effekten av manglende arbeid kan tenkes å variere utfra hvor mye tid som går, så jeg inkluderte kontrollvariabler for både kortvarig ledighet (arbeidsledighet) og langvarig ledighet (sysselsetting). Arbeidsledighet er målt som andel av kommunebefolkningen som har vært ufrivillig uten inntektsgivende arbeid den siste måneden. Sysselsetting er målt som andel av kommunebefolkningen som utfører inntektsgivende arbeid av minst én times varighet hver uke⁹.

Nivået på sosial ulikhet i samfunnet kan påvirke partivalg, og jeg inkluderte derfor inntektsforskjeller som kontrollvariabel. Jeg målte inntektsforskjeller med Gini-koeffisienten, et utbredt mål på sosial ulikhet (Chen et al., 1982). Stor sosial ulikhet skyver gjerne de meste aktive velgerne lenger mot venstresiden. Men av ulike årsaker gjør det også at de minst aktive velgerne faller ut av politikken, spesielt de som tilhører arbeiderklassen (Pontusson, & Rueda, 2010). Høyere sosial ulikhet kan ha en demobiliserende effekt, som svekker både viljen og evnen til å stemme på venstresidepartier (Dalton, 2017). Tilpasningseffekter gjør dessuten at generell toleranse for sosial ulikhet i samfunnet, gjerne øker desto høyere ulikheten faktisk er (Schröder, 2017). Den samlede effekten blir ofte at høy sosial ulikhet i et land virker negativt for venstresidens oppslutning, og det kan tenkes at det samme gjelder for norske kommuner.

Ett av mine nye bidrag til litteraturen i denne analysen, er å inkludere to uortodokse kontrollvariabler, som jeg mener har en undervurdert påvirkning på styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden. Den første er pendling, målt som andel av kommunens befolkning som må reise ut av kommunen på vei til jobb. Å måtte reise langt for å jobbe er en isolerende opplevelse som har negativ innvirkning på sosial tillitt og deltakelse (Mattisson et al., 2015). I kommunen kan dette tenkes å svekke solidariteten mellom arbeidere, som venstresiden er avhengig av å mobilisere (Oskarson & Demker, 2015). Den andre er næringssvakhet, målt i produktivitet og ressursløseri. Å arbeide i industrier som er ineffektive og ressurskrevende kan øke støtten til statlige subsidier (Dixit & Londregan, 1995). Karbonintensitet, antall CO₂-ekvivalenter utslipp per krone per

⁹ Dette følger anbefalingene fra den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO. Det er imidlertid en interessant problemstilling om dette burde vært høyere eller ikke.

innbygger, har vist seg å være en god måte å indirekte måle ressursløseri på (Thomas & Alexopoulos, 2016). Jeg tar logaritmen av karbonintensiteten for å justere for at noen enkeltkommuner har ekstremt høye utslipp.

Til slutt inkluderte jeg fem variabler som fanget opp ikke-økonomiske strukturer i norske kommuner. Den religiøse motsetningen mellom troende og sekulære beskrevet i Rokkans skillelinjemodell målte jeg ved å se på antall kirketjenester (dåp, konfirmasjoner og vigsler) per innbygger i kommunene. Den territorielle motsetningen mellom by og land i skillelinjemodell, kan muligens ha en påvirkning på styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden ved at velgere i rurale strøk er mer skeptiske til statlig makt. Jeg målte sentralitet på en ordinal skala ut fra hvor mange arbeidsplasser og servicefunksjoner som kan nås innen 90 minutter i kommunen. En kulturell motsetning mellom radikale og konservative verdier, kan tenkes å påvirke partivalg gjennom både alder (Campbell & Valen, 1961), kjønn (Abendschön & Steinmetz, 2014), og innvandrerbakgrunn (Moriconi et al., 2022). Disse er målt ut fra hvor stor andel av kommunenes innbyggere som er henholdsvis over 60 år, kvinner, og fra verdensdeler utenfor Europa og Nord-Amerika. En dyptgående analyse av de kulturelle kontrollvariablene ligger utenfor oppgavens omfang, men er inkludert i bakgrunnen for å sikre modellenes validitet.

3.2 Analyseenheter

Jeg brukte dagens 356 norske kommuner som analyseenheter. Stemmene som venstre- og høyresiden fikk ved fylkestings- og stortingsvalgene siden 2005, er rapportert inn til Statistisk sentralbyrå (2020 & 2021). Jeg utnyttet at færre lokale lister og felleslister stiller til fylkestingsvalg, enn til kommunevalget, noe som får oppslutningen til å speile styrkeforholdet mellom de landsdekkende partiene. Oslo har sammenslått fylkes- og kommunemyndighet, og jeg brukte derfor resultatene fra kommunestyrevalget her, som da behandles sammen med dataen fra fylkestingsvalg i resten av analysen.

Jeg tok hensyn til kommunesammenslåinger ved å legge sammen stemmene som partiene fikk i de nedlagte kommunene, inn i de nyopprettede kommunene. For eksempel inkluderer dataene for Moss kommune tilbake til 2005, både tidligere Moss og Rygge kommune, selv om Rygge først ble en del av Moss kommune i 2017. Denne prosessen ble gjentatt i de 47 sammenslåingsprosesser mellom 2005 og 2021.

3.3 Regresjonsmodeller

Jeg gjennomførte en lineær regresjonsanalyse etter minste kvadraters metode, som inkluderte dummyvariabler. Dette kalles en LSDV-modell («least squares dummy variable model»). En slik statistisk modell har høy troverdighet på paneldata (Okeke & Okeke, 2016), og har tidligere blitt brukt til å analysere valgdeltakelse blant norske velgere (NOU 2001: 3). Den største fordelen med å ta i bruk en LSDV-modell er at forklaringsvariablene antas å ha den samme effekten for samtlige tverrsnitt.

Ved å lage en dummyvariabel for hvert valgår, kontrollerte jeg for skjevheter ved at mulige utelatte variabler ikke varierer mellom kommunene, men over tid i stedet. Et eksempel på dette kan være populariteten til den sittende regjeringen. Dette er en høyest aktuell problemstilling, ettersom protestvelgere og regjeringsslitasje sørger for at oppslutningen til regjeringspartier som regel synker ved neste valg (Bergh, 2004). Den matematiske notasjonen til modellen er:

$$\begin{aligned} \text{Venstresiden}_{it} = & \alpha + \beta_{1,2,\dots,10} \text{Klasse}_{it} + \beta_{11} \text{Inntektsforskjeller}_{it} + \beta_{12} \text{Pendling}_{it} + \\ & \beta_{13} \text{Næringssvakhet}_{it} + \beta_{14} \text{Arbeidsledighet}_{it} + \beta_{15} \text{Offentlig sektor}_{it} + \\ & \beta_{16} \text{Sysselsetting}_{it} + \beta_{17,18,\dots,21} \text{Kultur}_{it} + \gamma_1 \text{Valgår}_{2005,2007,\dots,2021} + \varepsilon_{it} \end{aligned}$$

hvor β står for tallverdien til regresjonskoeffisientene, γ står for verdien 1 eller 0 til dummyvariablene, i står for kommunene, t står for valgår, og ε står for restledd.

4 Resultater

4.1 Regresjonsanalyse

4.1.1 Modellens forklaringsstyrke

En modell som kun inkluderer de 10 sosiale klassevariablene, klarer på egenhånd å forklare 47,6% av variasjonen i styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden i norske kommuner. Dette kan med første øyekast virke lavt, med tanke på alle kontrollvariablene som er involvert i analysen. Faktisk viser det seg at i 412 av observasjonene, en tiendedel av utvalget av kommuner, var differansen mellom venstre- og høyresiden mindre enn 5%. Styrkeforholdet mellom høyre- og venstresiden i norske kommuner er med andre ord ofte uhyre jevnt, spesielt på Østlandet.

Resultater fra regresjonsanalyse av LSDV-modeller og standardiserte variabler

	Endring i venstresidens prosentvis oppslutning, for ett standardavviks økning i hver variabel ¹⁰	
	Sosial klassemodell	Sosioøkonomisk modell
Landbruksarbeidere	+ 2,70%***	+ 3,64%***
Sosialarbeidere	+ 3,09%***	+ 2,40%***
Petroleumsarbeidere	– 2,07%***	– 2,04%***
Næringsdrivende	– 2,14%***	– 1,90%***
Ingeniører	+ 0,82%***	+ 1,70%***
Fagarbeidere	– 1,48%***	– 1,51%***
Servicearbeidere	– 2,03%***	– 1,02%***
Forretningsmenn	– 2,87%***	– 0,98%***
Sosioprofesjonelle	+ 0,50%**	– 0,41%*
Samfunnsarbeidere	+ 0,85%***	+ 0,20%
Inntektsforskjeller		– 3,16%***
Pendling		– 1,90%***
<i>ln</i> Nærings svakhet		+ 1,78%***
Arbeidsledighet		+ 1,26%***
Offentlig sektor		+ 1,17%***
Sysselsetting		– 1,10%***
Konstantledd	= 61,55%***	= 55,82%***
Valgår som dummyvariabel?	Ja	Ja
Kulturelle kontrollvariabler?	Ja	Ja
Antall observasjoner	3204	3204
Forklart varians (justert R ²)	47,8%	54,6%
Residual standardfeil	9,83	9,16
F-verdi	128,20***	133,80***
Signifikansnivåer:	* p<0,1; ** p<0,05; *** p<0,01	

Ved nærmere ettersyn fremstår en forklaringsstyrke på 47,8% likevel meget godt. En inndeling av velgerne i kun 10 ulike sosiale klasser forklarer nesten halvparten av variasjonen i styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden de siste to tiårene! Når andre sosioøkonomiske faktorer tas hensyn til, stiger forklaringsstyrken ytterligere til

¹⁰ Når ordet «økning» brukes om variabler i oppgaven, referer dette til endringer på ett standardavvik

54,6%. Når vi begynner å tenke på alle de forskjellige skandalene, krisene og kampanjestrategiene opp gjennom årene, og alt annet som ikke er i med i denne enkle modellen, er denne forklaringskraften temmelig imponerende.

Faktisk foreslår jeg at dette forteller noe ganske bemerkelsesverdig om norsk politikk, nemlig at sosial klassebakgrunn er enormt viktig. Klassetilhørighet ble av enkelte sett på som irrelevant i post-industrielle samfunn preget av kulturelle konfliktlinjer. Men selv etter at en rekke faktorer kontrolleres for, har 7 av 10 ulike sosiale klassevariabler en signifikant påvirkning på venstresidens oppslutning, både positiv og negativ. Jeg slutter meg derfor til Van der Wall (2007) sin påstand om at betydningen av klasse ikke har dødd ut i politikken, men tvert imot blitt begravd levende. Motsetningen mellom arbeidere og kapitalister, som beskrevet i Rokkans skillelinjemodell, er stadig relevant for å beskrive den økonomiske konflikten mellom venstre- og høyresiden i norsk politikk.

4.1.2 Modellens treffsikkerhet

For å teste treffsikkerheten til den sosioøkonomiske modellen ser jeg på forskjellen mellom predikert og faktisk gjennomsnittlige oppslutning til venstresiden i norske kommuner (se figur 4). Modellen predikerer styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden ganske godt på Østlandet og Nord-Norge, og i landets tre mest folkerike kommuner. Samlet sett er den mediane feilmarginen mellom predikert og faktiske styrkeforhold på moderate 5,8%.

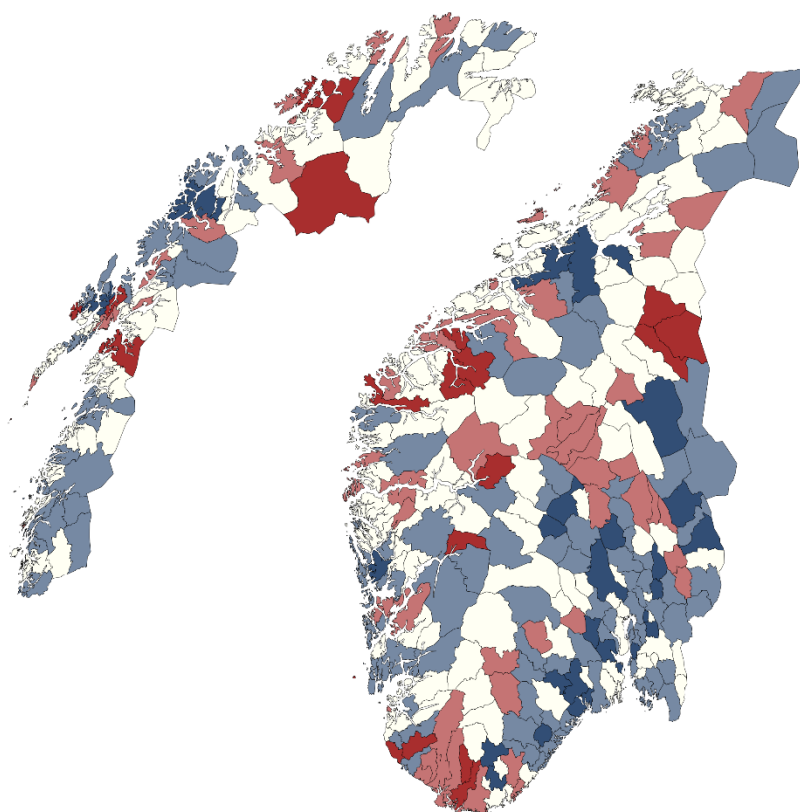
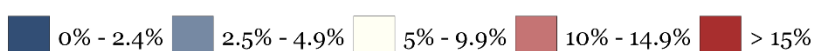
Modellen har enkelte geografiske skjevheter, og bommer mest i kommuner der styrkeforholdet er veldig skjevt i enten venstre- eller høyresidens favør. Venstresiden overvurderes i de mest høyrevendte fylkene, som i Møre og Romsdal, og undervurderes i de mest venstrevendte, som Oppland. Modellen predikerer venstresiden mer enn 5% for lavt i 93 kommuner, og mer enn 5% for høyt i 95 kommuner, noe som betyr at den er temmelig politisk balansert. Disse skjevhetene gjør at jeg estimerer modeller der kommunene veies ulikt (se 4.1.4), for å være sikker på de ulike effekten som de sosioøkonomiske faktorene har.

Det faktiske styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden er mer ensidig rundt om i landet, enn det de sosioøkonomiske faktorene tar høyde for. At kulturelle saker har tatt større plass i politikken er en mulig årsak. Uforklart varians i styrkeforholdet mellom

venstre- og høyresiden økte jevnt og trutt mellom 2005 og 2019, selv om det falt noe ved valget i 2021. Tall fra Institutt for Samfunnsforskning viser samtidig at andelen av velgerne som svarte at kriminalitet, verdier, innvandring eller miljø var viktige saker for dem, økte fra 26% i 2005 til 59% i 2021. Dette kan tyde på at kulturelle politiske kamper «blander seg inn» i den økonomiske konflikten mellom venstre- og høyresiden (Van der Eijk et al., 2005), også i norske kommuner. Styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden på lokalnivå kan dermed bli mer ensidig enn først antatt.

Figur 4 Treffsikkerheten til den sosioøkonomiske modellen

Prosentdifferanse fra den sosioøkonomiske modellens prediksjoner til det faktiske styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden.

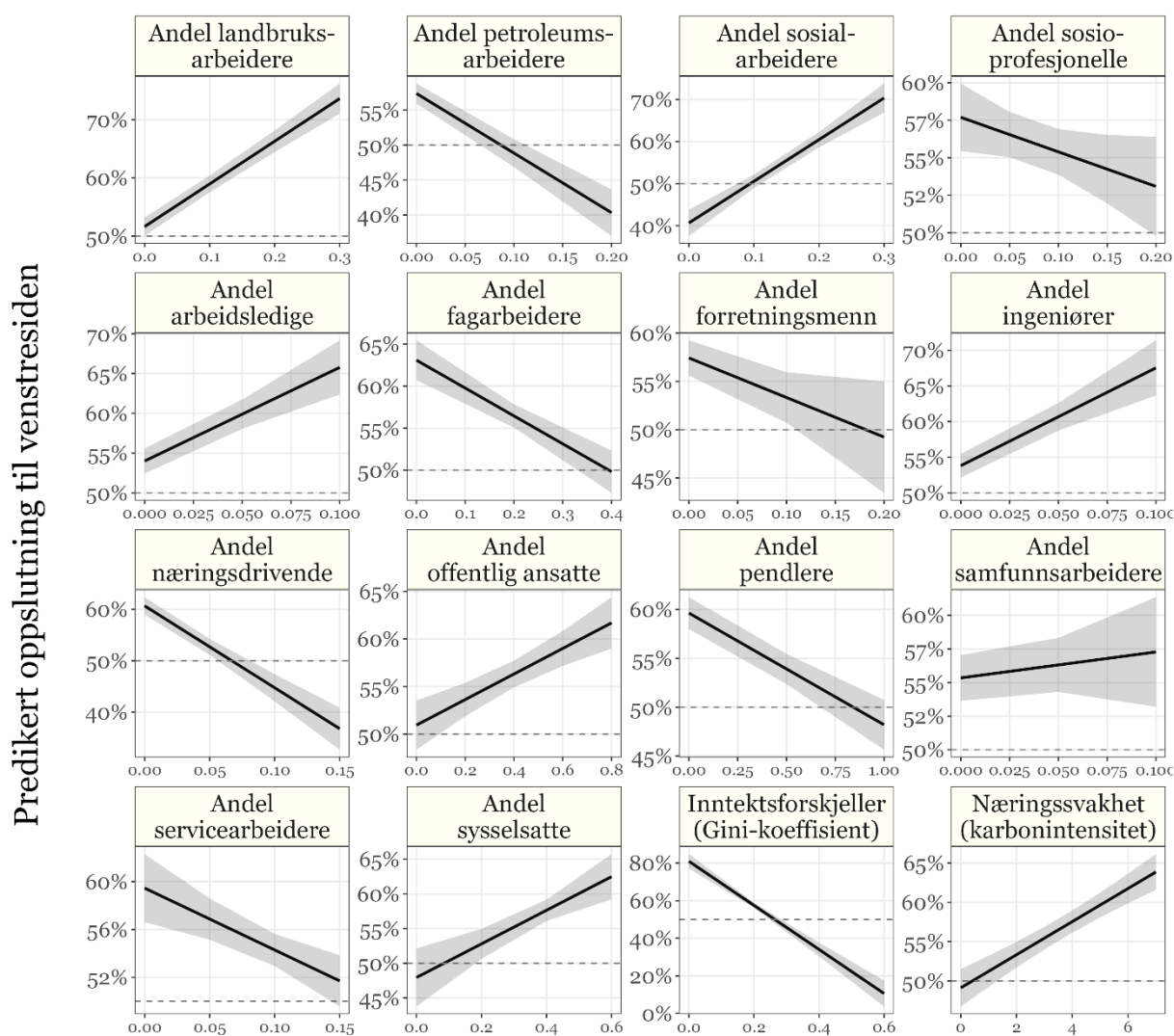
4.1.3 Variablenes effekt

Landbruksarbeidere, sosialarbeidere, petroleumsarbeidere og inntektsforskjeller, har størst effekt på styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden i norske kommuner, når andre variabler holdes konstante. Kommuner med mange landbruksarbeidere og sosialarbeidere stemmer i større grad venstresiden. En økning i andelen landbruksarbei-

dere i kommunen gir venstresiden en fremgang på 3,64%. Kommuner med mange petroleumsarbeidere og høye inntektsforskjeller stemmer i større grad på høyresiden. En økning i inntektsforskjeller reduserer venstresiden oppslutning med 3,16%. Det tilsvarer at en kommune stiger opp 51 plasser på listen over kommunene med størst sosial ulikhet.

Figur 5

Predikerte oppslutning til venstresiden ved ulike nivåer av variablene i den sosioøkonomiske modellen

De sosioøkonomiske kontrollvariablene i analysen, som offentlig sektor, sysselsetting og arbeidsledighet har små, men signifikante effekter på venstresidens oppslutning. Videre gir en økning i arbeidsledigheten i kommunen venstresiden en fremgang på 1,26%, mens en tilsvarende reduksjon i sysselsetting gir venstresidens en fremgang på 1,1%. Ikke uventet finner jeg at velgere i kommuner med mange offentlig ansatte, kan

forventes å støtte venstresiden i større grad enn i kommuner med større privat sektor. Disse effektene kan tyde på at den tradisjonelle rollen til venstresiden i å sørge for velferdstjenester som beskytter de utenfor arbeid mot inntektstap, samt å bygge en sterk offentlig sektor for å regulere økonomien, fremdeles er sterkt i kommune-Norge.

Mest interessant er de signifikante effektene av pendling og næringssvakhet. Så vidt jeg vet, er dette variabler som aldri har vært inkludert i tilsvarende analyser i litteraturen, men som ifølge mine modeller har en overbevisende innflytelse på styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden. Kommuner med store karbonutslipp per inntektskrone, altså kommuner med gammeldags og ineffektivt næringsliv, og kommuner med få som pendler over kommunegrensen, stemmer i større grad på venstresiden. Dette gjelder mange kommuner på Sør-Østlandet, spesielt i Akershus. Begge effektene er store, nesten det dobbelte av sysselsetting. Egeninteresse i norske kommuner tilsier altså at velgerne i kommuner med forurensende og gammeldags næringsliv, foretrekker venstresidepartier fordi de er mer villige til å hjelpe til med subsidier. Hvor samfunnsøkonomisk lønnsomt dette er, er imidlertid en annen diskusjon.

4.1.4 Variablenes treffsikkerhet

Jeg testet regresjonsanalysens treffsikkerhet og relevans ved å estimere tre ulike typer modeller av de samme variablene, som fanger opp ulike aspekter av norsk politikk. I den første modellen lot jeg alle kommuner veie like mye uavhengig av folketall. Det er denne som svarer til oppgavens problemstilling, og er mest interessant dersom det antas at politikk blir til på lokalnivå. I den andre modellen veide jeg kommunene etter folketall. Denne er mer interessant dersom hovedfokuset er nasjonal politikk. I den tredje modellen vektet jeg kommunene etter folketall, og la samtidig til en dummyvariabel for hvilken landsdel¹¹ kommunen ligger i. Å legge til dummyvariabel for landsdelstilhørighet kontrollerer for utelatte variabler som ikke varierer mellom kommunene, men heller langs regionale grenser. I alle modellene er variablene standardiserte.

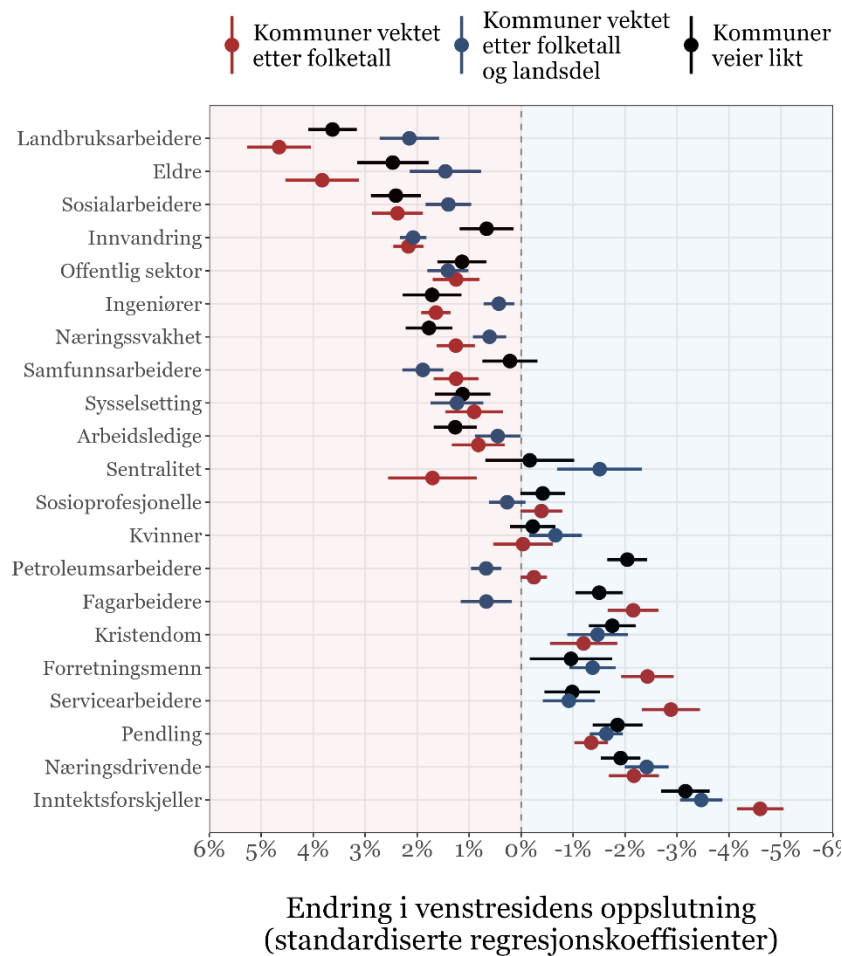
¹¹ Norge-Norge, Trøndelag, Innlandet, Vestlandet, Sørlandet og Sør-Østlandet. Inndelingen min er identisk med EUs statistikkregioner (NUTS-2), med ett unntak: Rogaland er plassert på Vestlandet.

Resultater fra regresjonsanalyse av sosioøkonomiske LSDV-modeller med ulike vekter

	Endring i venstresidens prosentvis oppslutning, for ett standardavviks økning i hver variabel		
	Kommuner veier likt	Kommuner vektet etter folketall	Kommuner vektet etter folketall og landsdel
Landbruksarbeidere	+ 3,64%***	+ 4,47%***	+ 2,37%***
Sosialarbeidere	+ 2,40%***	+ 2,52%***	+ 1,28%***
Petroleumsarbeidere	+ 2,04%***	− 0,36%***	+ 0,72%***
Næringsdrivende	− 1,90%***	− 2,36%***	− 2,27%***
Ingeniører	+ 1,70%***	+ 1,81%***	+ 0,33%**
Fagarbeidere	− 1,51%***	− 2,08%***	+ 0,67%***
Servicearbeidere	− 1,02%***	− 2,50%***	− 1,25%***
Forretningsmenn	− 0,98%**	− 2,54%***	− 1,40%***
Sosioprofesjonelle	− 0,41%*	− 0,47%**	+ 0,27%
Samfunnsarbeidere	+ 0,20%	+ 1,43%***	+ 1,85%***
Inntektsforskjeller	− 3,16%***	− 4,65%***	− 3,43%***
Pendling	− 1,90%***	− 1,16%***	− 1,75%***
<i>ln</i> Næringssvakhet	+ 1,78%***	+ 1,13%***	+ 0,68%***
Arbeidsledighet	+ 1,26%***	+ 0,96%***	+ 0,39%*
Offentlig sektor	+ 1,17%***	+ 0,99%***	+ 1,57%***
Sysselsetting	− 1,10%***	− 1,00%***	− 1,04%***
Konstantledd	= 55,82%***	= 58,61%***	= 68,12%***
Ikke-økonomiske kontrollvariabler?	Ja	Ja	Ja
Valgår som dummyvariabel?	Ja	Ja	Ja
Landsdel som dummyvariabel?	Nei	Nei	Ja
Vektet etter folketall?	Nei	Ja	Ja
Antall observasjoner	3,204	3,204	3,204
Forklar varians (justert R ²)	55%	65%	74%
Residual standardfeil	9,16	763,97	653,81
F-verdi	133,80***	200,20***	267,41***
Signifikansnivåer:	*p<0,1; **p<0,05; ***p<0,01		

Figur 6

Predikert endring i venstresidens oppslutning fra variablene i den sosioøkonomiske modellen

De fleste av de ikke-økonomiske variablene har en utydelig, varierende, eller svak effekt på venstresidens oppslutning. Det er ingenting som tyder på at sentralitet i Norge påvirker styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden ved at velgere i rurale strøk er mer skeptiske til statlig makt. Det kan tyde på at motsetningene mellom by og land i norsk politikk først og fremst er drevet av forskjeller i klassestatus, som vi kan observere i den signifikante effekten av landbruksarbeidere, og ikke av avstand til hovedstaden i seg selv. Unntakene er kommuner som er mer kristne, og der venstresiden gjør det dårligere, og kommuner med mange eldre over 60, der venstresiden gjør det bedre.

4.1.5 Variablenes endrede effektstørrelser

Disse tre modellene tar alle utgangspunkt i den sammenslåtte effekten av variablene for alle valgårene. For å ta høyde for at variablene kan endre effektstørrelsen over tid, estimerte jeg modellene ved hvert enkeltvalg, der dummyvariabelen ble tatt bort. Det

viser seg at de fleste variablene har bemerkelsesverdige stabile effekter over tid, med liten signifikant variasjon. Dette tyder på at faktorene som predikerer styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden i dag stort sett er de samme som før. Stabilitet i den økonomiske konflikten mellom venstre- og høyresiden er stor, og hvilke velgergrupper som ønsker seg mer eller mindre omfordeling endrer seg lite. Dette bekrefter hypotesen til Sundberg (1999) om at partipolitikk i skandinaviske land er fastfrossen rundt økonomiske skillelinjer.

Tre variabler skiller seg ut. Kommuner med mange forretningsmenn, altså velgere med høy samfunnsvitenskapelig utdanning, har skiftet lenger mot høyresiden. I 2005 ga en økning i denne variabelen venstresiden 0.3% lavere oppslutning, mens i 2021 ga samme økning 2.3% lavere oppslutning. Forretningsmenn er likevel en relativt liten gruppe som utgjør en beskjeden forskjell. En variabel som utgjør en større forskjell i mange kommuner er landbruksarbeidere, som i økende grad blir mobilisert av venstresiden i norsk politikk. Kommuner med mange bønder og skogbrukere, stemmer i større grad på venstresidepartier i dag enn de gjorde i 2009. Den gangen ga en økning i denne variabelen venstresiden 2.8% høyere oppslutning, mens i 2021 ga samme økning hele 5.1% høyere oppslutning. Det mye omtalte distriktsopprøret i norsk politikk ser ut til å dypere røtter en antatt, og det ser først og fremst ut til å gagne venstresiden.

Til sist har effekten av inntektsforskjeller endret seg endel over tid. Dette er den mest signifikante variabelen i alle modellene, og har samtidig gjennomgått den største endringen over tid. I 2005 ga en økning i inntektsforskjeller venstresiden 4.8% lavere oppslutning, mens ved forrige valg var reduksjonen krympet til 1.9%. Endringen er lineær og jevnt stigende i årene mellom. En tabellanalyse av dataen viser at det har skjedd en merkbar endring i kommunene med størst inntektsforskjeller. Venstresidens gjennomsnittlige oppslutning økte her fra 48.8% til 52% mellom 2005 og 2021. En t-test av forskjellene på de to gruppene viser at forskjeller er signifikant på 5% nivå ($p = .012$).

Støtten til mer venstreorienterte partier har altså økt i kommunene med store inntektsforskjeller, selv om det fremdeles er på et lavere nivå enn i kommuner med små inntektsforskjeller. Det kan tyde på at de tilpasningseffektene som får befolkningen til å akseptere høyere sosial ulikhet, har blitt svekket i norske kommuner. En mulig forklaring kan være at inntektsforskjellene har steget unormalt mye i kommune-Norge. Gini-koeffisienten økte med 4.5% under Stoltenberg-regjeringene fra 2005 til 2013, og med

15.2% under Solberg-regjeringene fra 2013 til 2021. Samtidig har sosialpolitikk vært på dagsorden ved de siste valgene, som antagelig har bidratt til å sette søkelys på dette.

4.2 Samspillanalyse

4.2.1 Saksagendaens geografiske variasjon

Sammenhengen mellom de sosioøkonomiske variablene og venstresidens oppslutning kan være betinget av hva som står på saksagendaen. Ulike saker vil påvirke forskjellige deler av velgermassen, som varierer i sammensetning fra kommune til kommune. Det betyr at den geografiske variasjonen i styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden, kan avhenge av samspillet mellom sosioøkonomiske faktorer og den politiske dagsorden.

Institutt for samfunnsforskning har gjennomført undersøkelser hvor velgerne ble spurt om hvilke saker som var viktige for dem, ved både stortings- og kommunevalg fra og med 2005. Jeg begrenset samspillanalysen til to saker som jeg mener tydelig illustrere forskjellen mellom venstre- og høyresiden. De er helsepolitikk (spørreundersøkelses-svar kodet som «helse»), og sosialpolitikk («sosial utjevning» eller «velferd»). Jeg estimerte stigningsleddene til den lineære sammenhengen mellom venstresidens oppslutning og hvor mange velgere som syntes sosial- og helsepolitikk var viktig i hver kommune, og visualiserte funnene i figur 7 og 8.

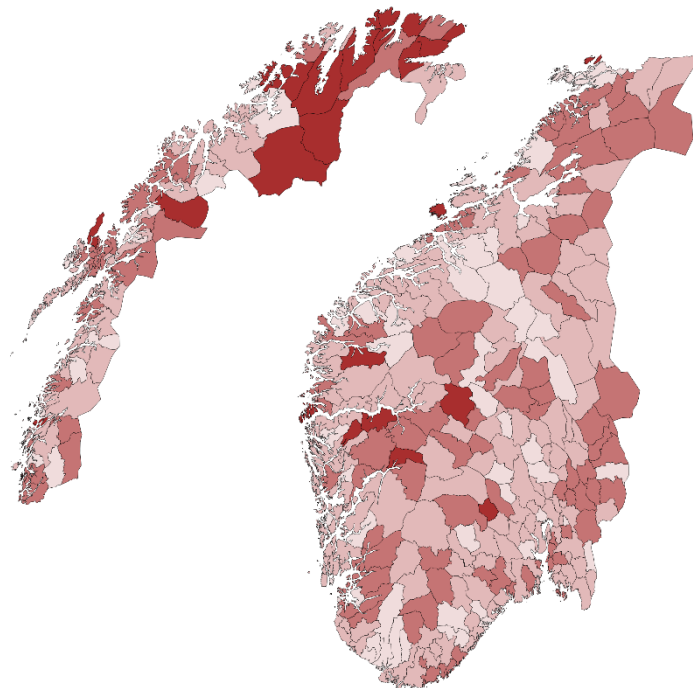
Når sosialpolitikk står høyt på agendaen, gjør venstresiden det spesielt bedre i kommuner som ligger i Finnmark, Telemark og Hedmark. Når helsepolitikk står høyt på agendaen, gjør høyresiden det bedre i kommuner som ligger i Finnmark, Nord-Trøndelag og Sogn og Fjordane. Det er tydelig regionale variasjoner å spore, noe som tyder på at den politiske naboeffekten som Fitton (1973) beskriver, også er til stede på regionalt nivå i norsk politikk. Kommunene der både venstre- og høyresiden kan gjøre det bedre hvis de klarer å kontrollere saksagendaen til sin fordel er politisk interessante. Dette gjelder særlig kommuner i Finnmark og Nord-Trøndelag, samt deler av Oppland, Hedmark, Telemark og Troms. Her har venstre- og høyresidepartiene antagelig mye å vinne ved å sikre eierskap og oppmerksomhet rundt henholdsvis sosial- og helsepolitikk.

Figur 7

Økning i venstresidens oppslutning når sosialpolitikk er på agendaen

Data er kategorisert etter naturlige inndelinger iht. Jenks-optimaliseringsmetode

< 2.4% 2.4% - 6.9% 6.9% - 12.8% > 12.8%

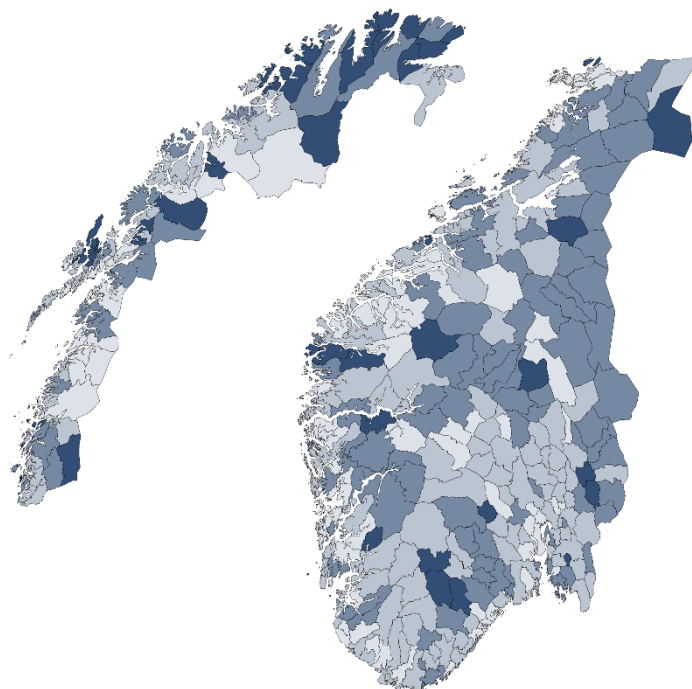

Figur 8

Økning i høyresidens oppslutning når helsepolitikk er på agendaen

Data er kategorisert etter naturlige inndelinger iht. Jenks-optimaliseringsmetode

< 3.5% 3.5% - 8% 8% - 13.4% > 13.4%

4.2.2 Variablenes samspill med saksagendaen

Jeg estimerte en interaksjonsmodell der sosialpolitikk og helsepolitikk utgjorde samspillsledd sammen med forklaringsvariablene i den sosioøkonomiske modellen. Interaksjonsmodellen viser at servicearbeidere og landbruksarbeidere hadde en signifikant positiv interaksjon med sosialpolitikk. Det betyr at ved valg der sosial utjevning var på agendaen, økte venstresidens oppslutning spesielt mye i kommuner med høye verdier på disse variablene. Offentlig sektor og fagarbeidere hadde på sin side en signifikant negativ interaksjon med helsepolitikk. Ved valg der helse og omsorg var på agendaen, økte høyresidens oppslutning spesielt mye i kommuner med mange offentlig ansatte.

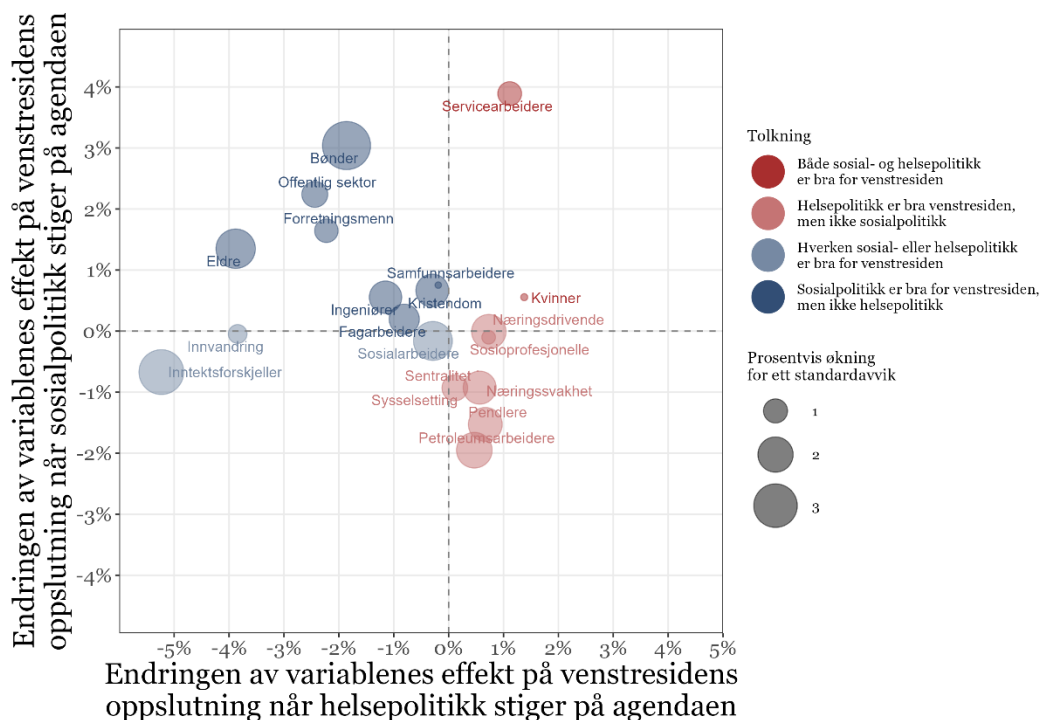
Variabler med signifikant interaksjon med saksagendaen	Sosialpolitikk	Helsepolitikk
Landbruksarbeidere	+ 3.80%***	
Petroleumsarbeidere	– 5.87%***	
Fagarbeidere		+ 3.03%**
Servicearbeidere	+ 11.36%***	
Forretningsmenn		+ 11.16%**
Inntektsforskjeller	+ 4.75%***	– 7.76%**
Offentlig sektor		– 1.69%**
Sysselsetting		+ 3.64%**
Eldre	– 3.9%**	
Signifikansnivåer: **p<0,05; ***p<0,01		

Inntektsforskjeller er en sosioøkonomisk faktor som kan gagne både venstre- og høyresiden, avhengig av hva som står på den politiske dagsorden. Denne litt motstridende effekten gir mening sett i lyset av den tidligere diskusjonen om hvordan sosial ulikhet øker støtten blant de mest aktive velgerne til venstresiden, men har en demobiliserende effekt på arbeiderklassevelgere. Sosial ulikhet har altså en kompleks innvirkning, som gir begge sider muligheten til å mobilisere rundt saken. Når helsepolitikk er viktig for velgerne, kan høyresiden fremme hvordan vekst og innovasjon bedrer generelle levealder for alle samfunnslag, noe som styrker

høyresiden. Mens når sosialpolitikk er viktig, kan venstresiden snakke om hvordan omfordeling reduserer gapene i forventet levealder i befolkningen, noe som styrker venstresiden.

Figur 9 Effekten av sosioøkonomiske faktorer varierer med saksagenda

Styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden i norske kommuner siden påvirkes av både sosioøkonomiske faktorer, og hvilke saker som er på den nasjonale velgeragendaen.

En ytterligere samspillsanalyse av venstresidens oppslutning og variabelens verdier (se figur 9) bekrefter langt på vei mønsteret i samspillanalysen, med noen interessante nyanser. I kommuner som har store inntektsforskjeller fra før av, så er fallet i venstresidens oppslutning spesielt stort når helsepolitikk er på agendaen (-5%), mens gevinsten av sosialpolitikk syntes å være ubetydelig, eller til og med negativ (-1%). Helsepolitikk er altså en trygg vinnnersak for høyresiden, i kommuner med store forskjeller mellom fattig og rik.

Samspillet mellom servicearbeidere og sosialpolitikk er verdt å merke seg. Når andelen servicearbeidere øker i kommunen, får venstresiden 11.36% høyere oppslutning dersom sosialpolitikk er på saksagendaen. Og i kommuner som har mange servicearbeidere fra før av, syntes virkningen av helsepolitikk å bli helt nøytralisert, med en ubetydelig eller til og med positiv (+1%) effekt for venstresiden.

Sosialpolitikk er altså en trygg vinnnersak for venstresiden i kommuner med mange lavtlønnede i servicebransjen.

Strategier som planlegger valgkampen ut fra et politisk vinningsperspektiv, bør ta hensyn til hvor i landet det finnes velgere som lar seg påvirke av deres foretrukne saker. Mine analyser tyder på at det er mange potensielle stemmer å hente, ved å geografisk variere hvor sakene fremmes i landet. Det beste for venstresidepartiene er å fremme sosialpolitikk i kommuner med mange velgere som reagerer positivt på dette, og med få velgere som reagerer negativt. Oslo, Moss og Horten kommune oppfyller disse kriteriene. Høyresiden har på liknende vis potensielt mange stemmer å hente ved å satse å fremme helsepolitikk i Hammerfest, Elverum og Moss kommune.

Å slå mynt på å tilpasse budskapet til ulike mottakere er ingen ny idé. Dyktige beslutningstakere av alle slag strever etter å kjenne sitt publikum. Men disse vurderingene har hittil blitt basert mest på intuisjon og lokal kjennskap. Moderne datakunnskap er imidlertid i ferd med å spre seg til stadig flere fagdisipliner, og det er kun et spørsmål om tid før det slår inn i politikken for fullt, om det da ikke allerede har gjort det. Denne oppgaven har brukt åpen data som er tilgjengelig for allmennheten, for å analysere av samspillet mellom politikk, økonomi og geografi. Det er imidlertid god grunn til å tro at mer profesjonelle aktører, som besitter større ressurser til å kjøpe inn og produsere egne databaser, kan foreta langt mer sofistikerte politiske analyser ned på detaljnivå.

5 Konklusjon

Denne oppgaven har forsøkt å besvare følgende problemstilling: «I hvilken grad kan sosioøkonomiske faktorer på kommunenivå, forklare variasjonen i styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden i kommunene?» Mine analyser tyder på at sosioøkonomiske faktorer er i stand til å forklare litt over halvparten av variasjonen i styrkeforholdet mellom venstre- og høyresiden i norske kommuner. Forklaringsstyrken øker markant dersom kommunene veies etter folketall. Geografisk sett har den sosioøkonomiske modellen en moderat god evne til å predikere enkeltkommuner, og er mest nøyaktig på Østlandet og i storbyene.

De 21 variablene i regresjonsanalysen har en varierende effektstørrelse, som er delvis betinget av hva som står på den politiske dagsorden. Andelen landbruksarbeidere, sosialarbeidere og offentlig ansatte, økte venstresidens oppslutning mest i kommunene.

Størrelsen på inntektsforskjellene og andelen servicearbeidere, avhenger av at sosialpolitikk står høyt på velgernes agenda, dersom de skal øke venstresidens oppslutning. Kommuner med store forskjeller mellom fattige og rike, har siden 2005 blitt langt mindre skeptiske til å stemme på venstresidepartier, i takt med generell stigende sosial ulikheten i Norge. Andelen selvstendig næringsdrivende og pendlere, samt størrelsen på inntektsforskjeller, øker høyresidens oppslutning mest. Andelen offentlig ansatte er en sosioøkonomisk faktor som avhenger av at helsepolitikk står på velgernes agenda, dersom de skal øke høyresidens oppslutning. Helsepolitikk er en trygg vintersak for høyresiden.

Venstre- og høyresidens oppslutning i kommunene endrer seg altså i takt med den politiske dagsorden i landet, men styres i stor grad av de sosioøkonomiske faktorene på kommunenivå. Selv om kulturelle konfliktlinjer har økende betydning, er sosial klassebakgrunn og økonomiske strukturer, stadig den viktigste årsaken bak oppslutningen til venstre- og høyresiden i norske kommuner. Derfor mener jeg at klassepolitikk er lokalpolitikk.

6 Referanser

6.1 Referanser

Aardal, B. (2011). Det politiske landskap: en studie av stortingsvalget 2009. Cappelen Damm.

Abendschön, S., & Steinmetz, S. (2014). The gender gap in voting revisited: Women's party preferences in a European context. *Social Politics*, 21(2), 315-344.

Bergh, J. (2004). Protest voting in austria, denmark, and norway. *Scandinavian Political Studies*, 27(4), 367-389.

Bergh, J., & Aardal, B. (Eds.). (2019). Velgere og valgkamp: en studie av stortingsvalget 2017. Cappelen Damm.

Campbell, A., & Valen, H. (1961). Party identification in Norway and the United States. *Public Opinion Quarterly*, 25(4), 505-525.

Caplan, B. (2011). The myth of the rational voter. In *The Myth of the Rational Voter*. Princeton University Press.

Chen, C. N., Tsaur, T. W., & Rhai, T. S. (1982). The Gini coefficient and negative income. *Oxford Economic Papers*, 34(3), 473-478.

Chiang, T. J. (2012). Unequal Altruism and the Voting Paradox. George Mason Law & Economics Research Paper, (12-36).

Cusack, T., Iversen, T., & Rehm, P. (2006). Risks at work: The demand and supply sides of government redistribution. *Oxford review of economic policy*, 22(3), 365-389.

Dalton, R. J. (2017). The participation gap: Social status and political inequality. Oxford University Press.

Dixit, A., & Londregan, J. (1995). Redistributive politics and economic efficiency. *American political science Review*, 89(4), 856-866.

Eidheim, M. R., & Fimreite, A. L. (2020). Geografisk konflikt i det politiske landskapet: En fortelling om to dimensjoner. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 36(2), 56-78.

Feldman, S. (1984). Economic self-interest and the vote: evidence and meaning. *Political Behavior*, 6, 229-251.

Fitton, M. (1973). Neighbourhood and voting: a sociometric examination. *British Journal of Political Science*, 3(4), 445-472.

Gethin, A., Martínez-Toledano, C., & Piketty, T. (2022). Brahmin left versus merchant right: Changing political cleavages in 21 western democracies, 1948–2020. *The Quarterly Journal of Economics*, 137(1), 1-48.

Hlavac, Marek (2022). stargazer: Well-Formatted Regression and Summary Statistics Tables. Rpackage version 5.2.3. <https://CRAN.R-project.org/package=stargazer>

ISF – Institutt for samfunnsforskning (2023). Valgforskning. Hentet 4. mai 2023, fra <https://www.samfunnsforskning.no/valg/>

Kau, J. B., & Rubin, P. H. (1979). Self-interest, ideology, and logrolling in congressional voting. *The Journal of Law and Economics*, 22(2), 365-384.

Knoke, D. (1974). A causal synthesis of sociological and psychological models of American voting behavior. *Social Forces*, 53(1), 92-101.

Knutson, O. (2001). Social class, sector employment, and gender as party cleavages in the Scandinavian countries: A comparative longitudinal study, 1970–95. *Scandinavian Political Studies*, 24(4), 311-350.

Kumlin, S. (2004). The personal and the political. In *The personal and the political: How personal welfare state experiences affect political trust and ideology* (pp. 3-19). New York: Palgrave Macmillan US.

Lehmann, Pola / Burst, Tobias / Matthieß, Theres / Regel, Sven / Volkens, Andrea / Weßels, Bernhard / Zehnter, Lisa (2022): The Manifesto Data Collection. Manifesto

Project (MRG/CMP/MARPOR). Version 2022a. Berlin: Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB). <https://doi.org/10.25522/manifesto.mpps.2022a>

Lipset, S. M., Lazarsfeld, P. F., Barton, A. H., & Linz, J. (1954). The psychology of voting: An analysis of political behavior. *Handbook of social psychology*, 2, 1124-1175.

Mair, P. (2007). Left–right orientations.

Mattisson, K., Håkansson, C., & Jakobsson, K. (2015). Relationships between commuting and social capital among men and women in southern Sweden. *Environment and behavior*, 47(7), 734-753.

McAngus, C. (2018). A survey of Scottish fishermen ahead of Brexit: political, social and constitutional attitudes. *Maritime Studies*, 17(1), 41.

Moriconi, S., Peri, G., & Turati, R. (2022). Are Immigrants more Left leaning than Natives? (No. w30523). National Bureau of Economic Research.

NOU 2001: 3. (2001). Velgere, valgordning, valgte. Kommunal- og regionaldepartementet.

Oesch, D. (2006). Redrawing the class map: Stratification and institutions in Britain, Germany, Sweden and Switzerland. Springer.

Oesch, D., & Rennwald, L. (2018). Electoral competition in Europe's new tripolar political space: Class voting for the left, centre-right and radical right. *European journal of political research*, 57(4), 783-807.

Okeke, J. U., & Okeke, E. N. (2016). Least squares dummy variable in determination of dynamic panel model parameters. *European Journal of Engineering and Technology Research*, 1(6), 77-81.

Oskarson, M., & Demker, M. (2015). Room for realignment: The working-class sympathy for Sweden Democrats. *Government and Opposition*, 50(4), 629-651.

Pontusson, J., & Rueda, D. (2010). The politics of inequality: Voter mobilization and left parties in advanced industrial states. *Comparative Political Studies*, 43(6), 675-705.

Rokkan, S., & Valen, H. (1964). Regional contrasts in Norwegian politics (No. 217-218). Chr. Michelsens institutt.

Ruud S., & Ringnes, T. (2021, 17. august). Hva står partiene for? Hva mener de om alt fra olje og klima til skole, ulv og EU? *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/wOdgdM/hva-staar-partiene-for-hva-mener-de-om-alt-fra-olje-og-klima-til-skole-ulv-og-eu>

Schröder, M. (2017). Is income inequality related to tolerance for inequality?. *Social Justice Research*, 30(1), 23-47.

Stokke, K., & Sæther, E. (2010). Political geography in Norway: current state and future prospects. *Norsk Geografisk Tidsskrift–Norwegian Journal of Geography*, 64(4), 211-215.

Stortingsvalg. SSB. (2021, 27. oktober). Hentet 7. desember 2022, fra <https://www.ssb.no/statbank/table/08092/>

Sundberg, J. (1999). The enduring Scandinavian party system. *Scandinavian Political Studies*, 22(3), 221-241.

Thomakos, D. D., & Alexopoulos, T. A. (2016). Carbon intensity as a proxy for environmental performance and the informational content of the EPI. *Energy Policy*, 94, 179-190.

Valgresultat for kommune- og fylkestingsvalg. SSB. (2020, 16. april). Hentet 7. desember 2022, fra <https://www.ssb.no/statbank/table/01181/>

Van der Eijk, C., Schmitt, H., & Binder, T. (2005). Left–right orientations and party choice (pp. 167-191).

Van der Waal, J., Achterberg, P., & Houtman, D. (2007). Class is not dead—it has been buried alive: class voting and cultural voting in postwar western societies (1956–1990). *Politics & Society*, 35(3), 403-426.

Wickham H (2016). *ggplot2: Elegant Graphics for Data Analysis*. Springer-Verlag New York. ISBN 978-3-319-24277-4, <https://ggplot2.tidyverse.org>.

6.2 Datatilgjengelighet

Alle grafene presentert i denne oppgaven er egenprodusert ved å bruke ggplot2-pakken (Wickham, 2016), mens regresjonstabellene er basert på stargazer-pakken (Hlavac, 2022), begge fra Rstudio. Datafiler og tilhørende kode som ble brukt til å utføre statistiske tester og tegne grafer, er tilgjengelig på forespørsel. Vennligst ta kontakt med Institutt for statsvitenskap ved Universitetet i Oslo for å utveksle kontaktinformasjon.